

איך מדברים גם אל מי שלא מוכן לשמוע

מאברהם אבינו ועד דורנו

– הכוח לגעת בלבבות, גם כשהם סגורים,

ולגלות בתוכם אמונה חבויה

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת וירא

THE SHLUCHIM OFFICE

לזכות
הרב יוסף וזוגתו מרת יעל
מיכאלשווילי
ומשפחתם שיחיו

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG לפרטים נוספים צור קשר באימייל

להורדת מערכי שיעור נוספים בקרו באתר WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

משרד השלוחים
יו"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכנסדר גרישין
עימוד | ת. וולף

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפסו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2025 by
Shluchim Office International

תוכן השיעור

א. אהל אברהם.....5

התורה מספרת שאברהם אבינו נטע אשל בבאר שבע (מקור 1). חז"ל מפרשים ש"אשל" היה פונדק דרכים שבו סיפק אברהם מזון חינם לעוברים ולשבים (מקור 2). לאחר הסעודה אברהם היה מבקש מאורחיו לברך ולהודות לה' על המזון. מי שסרב לכך התבקש לשלם בעבור הארוחה. האיום פעל, וגם הסרבנים הודו לה' (מקור 3).

שואל הרבי: מה הערך בהודיה לה' שנאמרת מתוך כפייה? האם זו הכוונה שאברהם פרסם אלוקות בעולם?

ב. קירוב על ידי נזיפה.....7

ההסבר הוא שישנם מצבים בהם לחץ חיצוני חושף את הרצון הפנימי והאמיתי של האדם.

דוגמה ראשונה: כשהמרגלים חזרו מהסיור שלהם בארץ והסיתו את העם, השתכנע העם ש"חזק הוא ממנו", וביקשו לחזור למצרים. אך לאחר שמשה הודיע לעם שה' קצף עליהם, ונשבע שלא להביאם לארץ, הם מיד שינו את דעתם, והביעו את רצונם לעלות לארץ. מה השתנה? באם הם לא האמינו ביכולת ה' להביא אותם לארץ, מה עוזר שה' קצף עליהם?

ג. להיות כלי לברכה.....9

דוגמה שנייה: יהודי נכנס ליחידות אצל הרבי רש"ב וביקש ברכה עבורו, אך הרבי אמר לו שהוא לא יכול לעזור לו... האיש יצא ופרץ בבכי מר. הרז"א ששמע את הסיפור ביקש מהרבי שיקבלו בשנית ויברכו. הרבי נענה ובירכו והברכה התקיימה.

מה פשר הנהגת הרבי ומדוע חזר בו?

ההסבר: בתחילה, מצבו הרוחני של האיש לא היה ראוי, הוא לא היה כלי לקבל ברכה כה גדולה. אך כאשר סורב ופרץ בבכי משברון לב, מצבו הפנימי השתנה, ורק אז הוא הפך ראוי לברכת ה'.

כעת נבין את הנהגת אברהם. כל אדם יכול להגיע להכרת הבורא באמצעות היגיון והסבר, אך כאשר האדם גס לב במיוחד יש צורך 'לטלטל' אותו מעט. באמצעות הלחץ הכספי, שבר אברהם את גסות הלב של אותם אורחים, ובכך עזר להם להבין את ההסברים על קיומו של הבורא.

רעיון דומה אנו מוצאים בסיפור נוסף: מלך ארם שלח שליחים לאחאב מלך ישראל ודרש ממנו להיכנע ולמסור לו את כספו, נשותיו וילדיו. אחאב נכנע לדרישה. אך כאשר באו השליחים בשנית ודרשו שיתן להם את ספר תורה - אחאב סרב לכך בתוקף, גם במחיר של כניסה למלחמה עם האויב האכזר. (מקור 4-5).

מחדד הרבי: אחאב, שהיה חוטא ומחטא, לא התרשם מתוכחות וניסיונות לשכנעו לשוב בתשובה. אולם כאשר מלך גוי קרא לתורה "מחמד עינך" וביקש לחלל אותה, הטלטלה הזו עוררה באחאב האמונה הפנימית והוא היה מוכן למסור את נפשו על קדושת התורה!

המסר אלינו: עלינו ללכת בדרכו של אברהם ולפרסם אלוקות בעולם. לא רק בקרב הקרובים לנו אלא גם על ה'עוברים ושבים'. גם אם המצווה נעשית שלא לשמה, "מצווה גוררת מצווה", ובסופו של דבר תתעורר בו האמונה לה' והוא ישוב בתשובה מליאה.

פתיחה

התורה מספרת שאברהם הקים פונדק דרכים בבאר שבע. מקום אירוח לאנשים מכל העולם. הוא לא רק הגיש להם אוכל, אלא גם דיבר איתם על המשמעות של החיים, על הכרת תודה ועל מי שנתן את כל הטוב הזה.

אבל לפעמים זה לא עבד כל כך בקלות... היו כאלה שלא רצו לשמוע, לא רצו להודות לה'. ואז - אברהם עשה משהו מפתיע. הוא ביקש מהם לשלם. ודווקא זה גרם להם לחשוב אחרת.

מה עומד מאחורי הסיפור הזה? למה אברהם נקט בגישה כל כך "לא רכה"?

דרך דברי הרבי, נגלה בשיעור היום שהסיפור הזה עמוק בהרבה. לפעמים דווקא רגע של טלטלה, קושי או לחץ חיצוני – מצליח לחשוף את מה שתמיד היה שם: את האמונה, את הטוב, את הניצוץ הפנימי שבאדם.

השיעור לפרשת וירא

משיחת שבת פרשת במדבר ה'תש"ל

– לקוטי שיחות חלק ט"ו, וירא ג'

בתרגום ללשון הקודש

א. אוהל אברהם

מקור 1 ספר בראשית, פרק כ"א, פסוק ל"ג

לתלמיד עמ' 3

וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה' אֵ-ל עוֹלָם

בית פתוח

מה טיבו של אותו "אשל" שנטע אברהם בבאר שבע? מסבירה הגמרא:

מקור 2 תלמוד בבלי, מסכת סוטה, דף י' עמוד א' (על פי תרגום וביאור אבן-ישראל)

לתלמיד עמ' 3

נֶאֱמַר "וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע", אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם פַּרְדֵּס וְנָטַע בּוֹ כָּל מִינֵי מְגָדִים.

בְּעִנְיָן זֶה נֶחְלְקוּ תַּנָּאִים, ר' יְהוּדָה ור' נְחֶמְיָה; אֶחָד מֵהֶם אָמַר: פַּרְדֵּס נָטַע, וְאֶחָד מֵהֶם אָמַר: פֻּנְדָּק עָשָׂה.

רש"י

וְנָטַע בּוֹ: לְהַהֲנוֹת עוֹבְרִים וְשָׁבִים.

פֻּנְדָּק: לָלוּן שָׁם אוֹרְחִים, וּלְשׁוֹן אֶשֶׁ"ל נוֹטָרִיקוֹן הוּא אֲכִילָה שְׁתִיָּה לְוָיָה, שֶׁהָיָה מַאֲכִילָן וּמַשְׁקָן וְאַחַר כָּךְ מְלַוֶּה אוֹתָן.

נֶאֱמַר שָׁם "וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה' אֵ-ל עוֹלָם". אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: "אַל תִּקְרָא בַּפָּסוּק הַזֶּה כְּמִפְרָשׁ בּוֹ 'וַיִּקְרָא' – אֶלָּא 'וַיַּקְרִיא'". מְלַמֵּד שֶׁהִקְרִיא, כְּלוֹמַר, גָּרַם אַבְרָהָם אָבִינוּ לְשְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיִּקָּרֵא בְּפִי כָּל עוֹבֵר וָשָׁב. כֵּיצַד? לְאַחַר שֶׁאוֹרְחָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָכְלוּ וְשָׁתוּ, עָמְדוּ לְבָרְכוֹ וּלְהוֹדוֹת לוֹ. אָמַר לָהֶם, "וְכִי מִשֶּׁלִּי אֲכַלְתֶּם? מִשֶּׁל אֶלֹקֵי עוֹלָם אֲכַלְתֶּם! הוֹדוּ וְשַׁבְּחוּ וּבָרְכוּ לְמִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם". וְעַל יְדֵי כָּךְ גָּרַם לָכֶם לְהוֹדוֹת לַה'.

מה עשה אברהם אם לאחר שהאורח אכל ושתה – סירב להודות לבורא העולם? לאברהם היה פתרון מקורי:

לחץ מתון

מקור 3 מדרש רבה, בראשית, מ"ט, ד' [מתורגם על ידי המערכת ובאחריותה]

לתלמיד עמ' 3

אַבְרָהָם הָיָה מְקַבֵּל אֶת הָעוֹבְרִים וְאֶת הַשָּׁבִים.

מְשֶׁהָיוּ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים, אָמַר לָהֶם: "בָּרְכוּ".

אָמְרוּ לוֹ: "מַה נֹּאמַר?"

אָמַר לָהֶם: "אִמְרוּ: 'בָּרוּךְ אֵ-ל עוֹלָם שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ'".

אִם קִבֵּל עָלָיו וּבֵרַךְ - הָיָה אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְהוֹלֵךְ. וְאִם לֹא קִבֵּל עָלָיו לְבָרֵךְ – הָיָה אוֹמֵר לוֹ: "תֵּן מַה שֶּׁעָלֶיךָ".

וְאָמַר: "מָה יֵּשׁ לְךָ עָלַי [עַל מָה עָלַי לְשַׁלֵּם]?"

לתלמיד
עמ' 3

הָיָה אוֹמֵר לוֹ: "כַּד אֶחָד שֶׁל יַיִן בַּעֲשָׂרָה דִינָרִים, וְלִיטֵר אַחַד שֶׁל בָּשָׂר בַּעֲשָׂרָה דִינָרִים, וְכִכָּר אֶחָד שֶׁל לֶחֶם בַּעֲשָׂרָה דִינָרִים. מִי נָתַן לְךָ יַיִן בַּמִּדְבָּר? מִי נָתַן לְךָ בָּשָׂר בַּמִּדְבָּר? מִי נָתַן לְךָ לֶחֶם בַּמִּדְבָּר?" (אברהם הסביר את המחיר הגבוה, בכך שזהו מקום נידח, שבו מצרכים אלו עולים הרבה יותר).

מְשֻׁהֶיָה רוֹאֶה הַלָּה אֶת הַצָּרָה שֶׁנִּגְרְמָה לוֹ – הָיָה אוֹמֵר: "בָּרוּךְ אֵל עוֹלָם שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ".

>> הרבי

מהי התועלת באמירה מתוך לחץ?

לתלמיד
עמ' 4

בפשטות נמצא, שאמירתם לאחר מכן "ברוך א-ל עולם כו'" היתה בלית ברירה (כדי שלא יצטרכו לשלם)[1], ולא משום שאכן הסכימו בלבם לברך.

ואם כן, תמוה:

בשלמא אלה שעליהם השפיע אברהם לברך לה' מרצונם הטוב, הרי מובן שעל ידי זה פעל את הענין האמור, "הקריא... לשמו של הקב"ה וכו'"; אבל בנוגע לאלו שהכריחם לברך - מהי התועלת באמירת פיהם (פעם אחת, אצל אברהם) "ברוך א-ל עולם וכו'"? ואיך יתכן לומר שבכך פרסם אברהם את שמו של הקב"ה בעולם, בשעה שעדיין נעדרה מהם ההכרה בבורא העולם?!

1 בתוס' שאנץ שם: אז ברכו הקב"ה שלא ברצונם על מנת שלא יפרעו שום דבר. וראה לקמן בפנים.

ב. קירוב על ידי נזיפה

<< הרבי

לתלמיד עמ' 5

ויובן בהקדים מה שמצינו[2] במעשה המרגלים.

משה נוזף בעם ישראל

לפני שעם ישראל עמד להיכנס לארץ המובטחת, שלח משה מרגלים כדי לרגל ולבדוק את הארץ. כאשר המרגלים חזרו לאחר מסע של ארבעים יום, הם הגיעו עם דיווח תבוסתני:

מקור 4 ספר במדבר, פרק י"ג, פסוקים כ"ה-כ"ט, ל"א; פרק י"ד, פסוקים א'-ג', ל"ט-מ'

לתלמיד עמ' 5

וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם. וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ...וַיְסַפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ, "בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ, וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה פִּרְיָהּ. אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ, וְהֶעָרִים בְּצֻרוֹת גְּדֹלֹת מְאֹד, וְגַם יְלִדֵי הָעֲנָק רָאינוּ שָׁם. עֲמָלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב, וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בָּהָר, וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן... לֹא נוּכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ".

רש"י

חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ: כְּבָיְכוֹל כְּלַפֵּי מַעְלָה אָמְרוּ.

וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא. וַיִּלֹּנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה, "לוּ מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ. וְלָמָה ה' מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב, נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ יִהְיוּ לָבַז, הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיְמָה".

הקב"ה כועס מאוד על חוסר האמונה של עם ישראל, ואומר למשה שהמרגלים ימותו מיידית במגיפה, ואילו עם ישראל כולו יישאר במדבר למשך ארבעים שנה, במהלכן ימותו כל הבוגרים, ורק הדור הבא יכנס לארץ ישראל.

משה מעביר את המסר לעם ישראל:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד. וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר, וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר, "הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חָטָאנוּ".

<< הרבי

לתלמיד עמ' 5

ורואים אנו, שבתחילה אמרו "כי חזק הוא ממנו אל תקרי ממנו כו'[3] ויבכו העם גו' ויאמרו גו' נתנה ראש ונשובה מצרימה", אך על ידי "וידבר משה" - הכאה בדברים קשים - אזי "ויתאבלו העם מאד" ואמרו "הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה'".

2 שלח יג, לא ואילך. תניא פכ"ט, עיי"ש באורך.

3. סוטה לה, א. וש"נ.

מה השתנה?

בספר התניא שואל אדמו"ר הזקן, מדוע לאחר ששמעו על העונש, הם פתאום מתחילים להאמין בכוחו של הקב"ה?

מקור 5 תניא, פרק כ"ט

לתלמיד עמ' 5

וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ דָּבָר זֶה מְפוֹרָשׁ בַּתּוֹרָה גַּבֵּי מְרַגְּלִים, שֶׁמִּתְּחִלָּה אָמְרוּ: "כִּי חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ" – "אַל תַּקְרֵי מִמֶּנּוּ כו'", שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ בִּיכוֹלֶת ה', וְאַחַר כָּךְ חָזְרוּ וְאָמְרוּ: "הִנֵּנּוּ וְעָלֹינוּ וְגו'"; וּמַאַיִן חָזְרָה וּבָאָה לָהֶם הֶאֱמוּנָה בִּיכוֹלֶת ה'? הֲרֵי לֹא הֶרְאָה לָהֶם מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שׁוּם אוֹת וּמוֹפֵת עַל זֶה בֶּנְתַיִם, רַק שֶׁאָמַר לָהֶם אֵיךְ שֶׁקָּצַף ה'

לתלמיד עמ' 6

עֲלֵיהֶם וְנִשְׁבַּע שֶׁלֹּא יַכְנִיסֵם אֶל הָאָרֶץ; וּמַה הוֹעִיל זֶה לָהֶם, אִם לֹא הָיוּ מַאֲמִינִים בִּיכוֹלֶת ה' חַס וְשָׁלוֹם לְכִבּוֹשׁ ל"א מְלָכִים, וּמִפְּנֵי זֶה לֹא רָצוּ כְּלָל לִיכָּנֵס לָאָרֶץ?

המרגלים ביטאו דברי כפירה חמורים ביותר. הם אמרו שהעם היושב בארץ חזק הוא "ממנו", לא במובן של "מאיתנו" (גוף ראשון רבים), אלא בגוף שלישי יחיד, כביכול, הוא חזק יותר מהקב"ה ("בעל הבית") בעצמו. ומכך מובן שלא האמינו ביכולת ה' להכניסם לארץ ישראל. העם ששמע את דבריהם קיבל את דעתם.

אולם כמה פסוקים לאחר מכן, לאחר שמשה כעס עליהם, נאמר שהם חזרו בהם, באומרם, "הננו ועלינו!". מאין חזרה להם האמונה ביכולת ה'? תחילה הם מרגישים שאינם יכולים לעשות דבר – ואפילו הקב"ה, כביכול, אינו יכול לעזור להם, וזמן קצר לאחר מכן הם מתמלאים בביטחון עד כדי כך שהם מוכנים לעלות ולהילחם גם בלי הקב"ה?

לתלמיד עמ' 6

אֲלָא וַדַּאי, מִפְּנֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל עַצְמָן הֵם "מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים", רַק שֶׁהַסִּטְרָא אָחֳרָא הַמְלוּבֶּשֶׁת בְּגוּפָם הִגְבִּיהַּ עַצְמָהּ עַל אוֹר קְדוּשַׁת נַפְשָׁם הָאֱלֹקִית בְּגַסּוּת רוּחָהּ וְגַבְהוּתָהּ, בְּחוּצְפָּה בְּלִי טַעַם וָדַעַת.

וְלָכֵן, מִיָּד שֶׁקָּצַף ה' עֲלֵיהֶם, וְהִרְעִים בְּקוֹל רַעַשׁ וְרוֹגֶז: "עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת וְגו'", "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פִגְרֵיכֶם וְגו'", "אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי, אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת וְגו'", וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרִים קָשִׁים אֵלּוּ, נִכְנַע וְנִשְׁבַּר לִבָּם בְּקִרְבָּם, כְּדִכְתִיב: "וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד", וּמִמֵּילָא, נָפְלָה הַסִּטְרָא אָחֳרָא מִמֶּמְשַׁלְתָּהּ וְגַבְהוּתָהּ וְגַסּוּת רוּחָהּ, וְיִשְׂרָאֵל עַצְמָן הֵם מַאֲמִינִים.

ג. להיות כלי לברכה

>> הרבי

כיצד ביכולתי לעזור לך?

לתלמיד עמ' 7

על דרך זה אפשר לבאר גם את סיפור החסידים אודות אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (שאירע בתחילת ימי נשיאותו):

יהודי נכנס אל הרבי נשמתו עדן ל"יחידות" וביקש את ברכתו של הרבי לענין נוגע ביותר, שעבורו נזקק להתעוררות רחמים רבים. אך הרבי נשמתו עדן השיב לו, שאין ביכולתו לפעול מאומה בדבר ואין בידו לסייע לו.

מששמע היהודי תשובה שכזו, יצא מחדרו של הרבי ופרץ בבכי מר. בעודו מתהלך ובוכה, פגש בו הרז"א ([- ר' זלמן אהרן,] אחיו של הרבי נשמתו עדן), ובמענה על שאלתו לסיבת בכייתו הגדולה, סיפר לו הלה את שאירע עמו ואת תשובתו של הרבי אליו.

נכנס הרז"א לחדרו של אחיו הרבי (וכאמור, הדבר היה בתחילת ימי נשיאותו), ואמר לו: "וכי זו צורת ההנהגה הראויה?! אדם בא ומבקש את ברכתך, והנך משיב לו שאין בידך לסייע לו, עד שהלה בוכה בדמעות שליש מרוב צער!"

בשמעו זאת, חגר הרבי את אבנטו וביקש שהיהודי יבוא לחדרו שוב, ובהיכנסו בירכו הרבי נשמתו עדן, וברכה זו אכן התקיימה בפועל ממש.

ולכאורה צריך להבין: מדוע מלכתחילה סירב הרבי נשמתו עדן לסייע ליהודי זה, ועוד בסירוב כה חריף, עד שהדבר שבר את לבו? (והרי אף לו יצויר שאכן לא היה בידי הרבי נשמתו עדן לסייע לו, היה הרבי יכול לעודד את רוחו בדברי חיזוק ובטחון - על דרך מאמר חז"ל[4] "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים").

הוא לא היה כלי לברכה

לתלמיד עמ' 7

וההסבר לדבר (בדרך אפשר) הוא על דרך הנ"ל[5]:

יהודי זה שביקש את ברכתו של הרבי היה באותה שעה, מפאת מעמדו ומצבו הרוחני, בלתי מוכשר לקבלת ברכה כה גדולה כפי שדרש מצבו - הוא לא היה "כלי" לכך. וזהו הביאור בדברי הרבי אליו, שאין בידו לסייע לו.

אולם בשמעו מהרבי את הדברים הללו, שפעלו אצלו שברון לב על מצבו המר עד ששפך את לבו לפני ה', הנה על ידי זה גופא נעשה כמציאות חדשה, וממילא נעשה גם "כלי" לברכתו של הקב"ה[6].

4. ברכות י, סע"א.
5. ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 227.
6. ו"ל שעד"ז הוא בר"א בן דורדיא (ע"ז יז, א) שע"י ששמע ש"אין מקבלין אותו בתשובה" וכן שאין מי שיבקש עליו רחמים, "נעה בבכיה כו'".

לעתים צריך להפעיל לחץ

לתלמיד
עמ' 8

ועל פי זה מתבאר גם הטעם להנהגתו של אברהם אבינו, שהפעיל לחץ כזה על העוברים ושבים שאכלו אצלו, עד שאמרו "ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו":

אף לבן נח יש יכולת[7] להכיר בכך ש"יש בעל הבית לבירה זו"; ולכן עסק אברהם בפרסום אלוקות "בפה כל עובר ושב", על ידי זה שקירב להבנתם עניני אלוקות באמצעות ריבוי הסברים[8].

אולם משראה שאצל חלקם אין כל ההסברים הללו נתפסים ומשפיעים, משום שחומריותם היא כה גדולה, הנה כדי לשבור תוספת זו של חומריות וגסות, הביאם אברהם לידי מצב של לחץ - "עקתא"[9] [=צרה],

ועל ידי זה פעל ש(הסבריו הקודמים[10] יתיישבו בדעתם במדה מסוימת[11], וכתוצאה מכך) יכירו ויאמרו "ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו".

תן לי מחמד עיניך

בהמשך ההתוועדות מביא הרבי סיפור מרתק ממלך ארם ואחאב מלך ישראל שגם בו רואים את אותה נקודה; לעתים, באמצעות זעזוע, מביאים את האדם לתובנה עמוקה יותר שבחייו הרגילים הוא לא היה יכול להבין ולהרגיש.

מקור 6 ספר מלכים א', פרק כ', פסוקים ב'-ט

בתנ"ך מסופר על אחאב מלך ישראל, שמלך בערך בשנת 850 לפני הספירה. אחאב עבד את ה'בעל' (סוג של אליל עתיק) והפיץ את עבודת האלילים בעם. הוא הרבה להכעיס את ה', ונישא לאיזבל, בתו של מלך צידון, שהוציאה להורג כמעט את כל נביאי ה', מלבד מאה שניצלו והוחבאו על-ידי עובדיה במערה .

התנ"ך מתאר את אחאב כאחד המלכים החוטאים ביותר, שכן בימיו חדרה לראשונה עבודה זרה לישראל בעידוד ותמיכה ממלכתית. אחאב בנה בתי עבודה זרה לבעל ולאשרה, ומימן מאות מנביאיהם בחצרו. איזבל אשתו, הנסיכה הצידונית, קידמה את הפולחן הכנעני באלימות וברדיפה מתמדת של נביאי ה'.

המעצמה האזורית באותם ימים היתה ממלכת ארם (באזור סוריה של ימינו). בן-הדד, מלך ארם, יצר קואליציה עם עוד שלושים ושניים מלכים, ולאחר מכן עלה והטיל מצור על העיר שומרון, ונלחם בה. הוא שלח שליחים אל אחאב מלך ישראל ואמר לו:

לתלמיד
עמ' 8

וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הָעִירָה. וַיֹּאמֶר לוֹ, "כֹּה אָמַר בֶּן הֲדַד, כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ לִי הוּא, וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ הַטּוֹבִים לִי הֵם". וַיַּעַן מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, וַיֹּאמֶר, "כְּדִבָּרְךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, לְךָ אֲנִי וְכָל אֲשֶׁר לִי".

וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים וַיֹּאמְרוּ, "כֹּה אָמַר בֶּן הֲדַד לֵאמֹר, 'כִּי שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ לִי תִתֵּן. כִּי אִם כָּעֵת מָחָר אֶשְׁלַח אֶת עֲבָדַי אֵלֶיךָ, וְחִפְּשׂוּ אֶת בֵּיתְךָ וְאֵת בָּתֵּי עֲבָדֶיךָ, וְהָיָה כָּל מַחְמַד עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ'".

---

7. שהרי מחוייב באמונת ה' היפך דע"ז (ולכמה דיעות (ראה פת"ש יו"ד סקמ"ז סק"ב) מוזהר גם על השתוף – ראה סהמ"צ לצמח צדק נט, ב ואילך. ד"ה מי כמוכה תרכ"ט – לאדמו"ר מהר"ש נ"ע).

8. ראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג. ד"ה ויטע אשל שם. וראה ד"ה כי חלק תרצ"ד (תשי"א) פ"ח. לך לך ה"ש"ת פ"ג. ובכ"מ.

9. לשון המדרש פמ"ט שם "מן דהוה חמי ההיא עקתא דהוה עקי ליה הוה אמר כו". ע"פ הנ"ל (בפנים) י"ל הכוונה (ברמז עכ"פ), שע"י דיבורו של אברהם "דהוה עקי ליה" ראה ה"עקתא" שבו נמצא, היינו גסותו וחומריותו (היינו דזה שלא רצה לברך קודם הוא מפני תוקף החומריות שלו), וזה הביא ד"הוה אמר ברוך א-ל עולם שאכלנו משלו".

10. להעיר מיפה תואר השלם שם ד"ה ומ"מ בסופו, שגם זה שאמר להם שישלמו (אם לא יברכו) "היה מכריחם בטענה" (שזה גופא היתה הסברה והוכחה שהם צריכים לברך), ע"ש.

11. להעיר מד"ה ויטע אשל שם ספ"ב שהיו חילוקי דרגות ד"הודו ושבחו וברכו".

לאחר שאחאב נכנע והסכים לתת את הכסף ואת האנשים, בן-הדד חזר עם דרישה חדשה. לא רק את הכסף והזהב, אלא גם את "מחמד עיניך". וכאן, אחאב מסרב ואומר לו: את זה – את "מחמד עיני" אני לא מוכן לתת.

לתלמיד עמ' 8

וַיֹּאמֶר לְמַלְאֲכֵי בֶן הֲדַד, "אִמְרוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ, 'כֹּל אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֶל עַבְדְּךָ בָּרִאשֹׁנָה אֶעֱשֶׂה, וְהַדָּבָר הַזֶּה לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת'", וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים וַיְשִׁבֻהוּ דָּבָר.

מהו אותו "מחמד עיניך" שלא רצה אחאב לתת לבן-הדד, לאחר שכבר הסכים לוותר על כספו וזהבו ונשיו?

הגמרא מסבירה לנו מה בדיוק אירע שם:

מקור 7 תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף ק"ב עמוד ב' (על פי תרגום וביאור אבן-ישראל)

לתלמיד עמ' 8

אָמַר רבי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי מָה זָכָה אַחְאָב לַמַּלְכוּת עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה – מִפְּנֵי שֶׁכִּבֵּד אֶת הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת. וְכֵיצַד רוֹאִים שֶׁכִּבֵּד אֶת הַתּוֹרָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הָעִירָה... וְהָיָה כָּל מַחְמַד עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ... וַיֹּאמֶר לְמַלְאֲכֵי בֶן הֲדַד אִמְרוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֶל עַבְדְּךָ בָּרִאשֹׁנָה אֶעֱשֶׂה וְהַדָּבָר הַזֶּה לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת".

וְשׂוֹאֲלִים: מַהוּ אוֹתוֹ "מַחְמַד עֵינֶיךָ" שֶׁלֹּא רָצָה לָתֵת לְבֶן הֲדַד אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר הִסְכִּים לָתֵת אֶת נָשָׁיו וּזְהָבוֹ? הָיָה זֶה סֵפֶר תּוֹרָה! וְאִם כֵּן רוֹאִים אָנוּ שֶׁהָיָה מוּכָן לְוַתֵּר עַל הַכֹּל, אֲבָל לֹא לָתֵת אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה לַגּוֹיִים, וּבְשֶׁל כָּךְ נִמְשְׁכָה מַלְכוּתוֹ.

אחאב היה מוכן לוותר על הכול – אך לא לתת את ספר התורה שלו לגויים.

אותו אחאב, שהקים עבודה זרה בכל רחבי ישראל, בנה מזבחות לבעל ולאשרה, והרג את נביאי ה', זה שנלחם בכל דבר הקשור לקדוש ברוך הוא – לפתע התעורר ואמר: "מה פתאום שאתן לו את ספר התורה?".

הוא שולח לבן-הדד מסר חזרה: "הכול אני מוכן לתת לך, אבל את ספר התורה - לא!". התשובה התקיפה הזאת, הביאה למלחמה עם המעצמה האזורית.

מספר לנו המדרש מה התרחש אז בשמים:

מקור 8 מדרש הגדול, ויקהל

לתלמיד עמ' 9

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָלָה סֵפֶר תּוֹרָה וְנִשְׁתַּטַּח לִפְנֵי הקב"ה. אָמַר לְפָנָיו, "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, זֶה שֶׁחָמַל עָלַי יִנָּתֵן בְּיַד בֶּן הֲדָד?". מִיָּד, "וְהִנֵּה נָבִיא אֶחָד נִגַּשׁ אֶל אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר, כֹּה אָמַר ה', הֲרָאִיתָ אֵת כָּל הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה, הִנְנִי נֹתְנוֹ בְיָדְךָ הַיּוֹם וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי ה'".

בשכר מסירות הנפש של אחאב על כבוד התורה, ה' עשה לו נס, והוא ניצח במלחמה!

•

נשאלת השאלה – מה קרה כאן? רק יום קודם לכן אחאב נלחם נגד כל מה שכתוב בתורה, נגד הדיברה השנייה: "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני". ולפתע הוא מוכן לתת הכול – חוץ מספר התורה. מה גרם לשינוי הזה?

>> הרבי

לתלמיד עמ' 9

והגע עצמך:

בנוגע לאחאב - אין זה סוד, אלא ידוע לכל שהנהגתו היתה היפך התורה, ועבר על כל התורה כולה, ועד שהרג את כל נביאי ה' וכו'. ואף על פי כן, כאשר מלך גוי אמר לו "לי תתן... מחמד עיניך", ספר תורה - הרי זה פעל עליו להכריז בגלוי ובפשיטות: "הדבר הזה לא אוכל לעשות"!

עד עכשיו היתה הנהגתו שלא על פי תורה, וכאשר יהודי ניסה להשפיע עליו, לא הצליח לפעול. - בכלל אצל יהודי הרי זה תלוי במשפיע, שכאשר דבריו יוצאים מן הלב, נכנסים הם אל הלב[12] ופועלים פעולתם, אבל אחאב לא התפעל גם כשדיברו אליו בדברים היוצאים מן הלב; מה פעל עליו? דוקא כשבא גוי ודרש ממנו "לי תתן... מחמד עיניך", ספר תורה...

וכאשר מלך ארם אמר לאחאב "לי תתן... מחמד עיניך" - הרי זה פעל על אחאב שאכן יהיה אצלו בפשיטות שספר התורה הוא "מחמד עיניו" (שהרי אחאב לא התווכח עם מלך ארם אם ספר התורה הוא אכן "מחמד עיניו" או לא), ולכן אמר בפשיטות "הדבר הזה לא אוכל לעשות"!

ועד שהיה מוכן למסור נפשו על זה - שהרי אחאב ידע שעל פי טבע לא יוכל לעמוד נגד מלך ארם, שלכן הסכים לדרישתו באמרו "כל אשר שלחת אל עבדך בראשונה ("כספך וזהבך ונשיך ובניך לי תתן") אעשה", ואף על פי כן, לא היה מוכן בשום אופן לתת את "מחמד עיניך", באמרו, "הדבר הזה לא אוכל לעשות", עד כדי מסירות נפש, שהרי בגלל זה יצא מלך ארם למלחמה עם אחאב, אלא שבפועל היה לבני ישראל ניצחון גדול, כמסופר בתנ"ך פרטי הדברים.[13]

כשאחאב שמע מגוי שמגדיר את ספר התורה שלו כ"מחמד עיניך" - הדבר היקר לו ביותר - זה היה בשבילו כמו מכת חשמל רוחנית. פתאום הוא התעורר ואמר: "נכון, זה באמת מחמד עיניי!". הוא היה מוכן ללכת עד הסוף, להילחם – לא משנה מה יקרה – אבל את מחמד עיניו הוא לא היה מוכן לתת. לפעמים רק כשאינו-יהודי אומר לך מה הוא רואה אצלך, רק אז אתה נזכר באמת עד כמה זה יקר לך.

(קורה לפעמים שאנשים מתחילים להשתתף בשיעורי תורה דווקא בגלל שידידים או שותפים לעבודה – שאינם יהודים שואלים אותם שאלות בתנ"ך, והם מגלים שאין להם תשובה. זה הטריגר שהדליק אצלם ניצוץ. לפעמים יהודי לא מצליח לעשות את הצעד הזה בעצמו, ורק משהו חיצוני "מנער" אותו וגורם לו להתעורר באמת).

קירוב בכל דרך

לתלמיד עמ' 9

וההוראה מכך בפשטות:

"מעשה אבות סימן לבנים" - יש לנהוג כאברהם אבינו ולעסוק בפרסום אלוקות בעולם, ודוקא באופן שבו עשה זאת אברהם (שהרי גם אופן הנהגתו של אברהם (והאבות בכלל) הוא סימן לבנים):

אל לאדם להסתפק בקירוב יהודים הנמצאים בביתו בלבד, אלא יש לצאת אל ה"רחוב" ולפעול שם על יהודים "עוברים ושבים", ובהדגשה - "כל עוברים ושבים".

וההשתדלות צריכה להיות בכל אופן אפשרי, גם כאשר לשם כך צריך לספק להם, ל"עוברים ושבים", דברי מאכל ומשקה[14]; ויתירה מזו - אפילו כאשר הדרך לפעול זאת עליהם היא על ידי לחץ (כמובן, בדרך התורה, אשר "דרכיה דרכי נועם גו'").

---

12. ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.
13. קטעי השיחה בנוגע לאחאב, משיחת שבת פרשת במדבר, ב' סיון, ה'תש"ל, הנחה בלתי מוגה, תורת מנחם, חלק ס' עמ' 331.
14. להעיר משל"ה רפ, ב קרוב לסופו.

ואם יבוא הטוען ויטען: מהי התועלת בכל זאת? הלא אדם זה שהושפע לומר ברכה, לקרוא קריאת שמע, להתפלל - עושה זאת ללא רצון ושלא מתוך הלב; וכן חברו שהניח תפילין בפעם זו, עשה זאת רק כדי להיפטר מן הלחץ, ומה יהיה מחר - אין לדעת, ועוד טענות כיוצא בזה -

יש להשיב לו באמצעות סיפור התורה - לשון הוראה - הנ"ל, ובמכל-שכן וקל-וחומר: ומה בימי אברהם, כאשר היה מדובר בבני נח וקודם מתן תורה, פעלה הנהגה זו את ענין "הכרת אותי בבריותי",

על אחת כמה וכמה לאחר מתן תורה, ובנוגע לבן ישראל ש"רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות וכו'" - שפעולת המצוות היא לרצונו של יהודי זה; ויתירה מזו: יתכן גם שהלחץ והכפייה יפעלו שהדבר יהפוך להיות רצונו הגלוי, עד אשר מצוה גוררת מצוה[15] ויבוא לקיום כל המצוות, ובאופן מושלם;

ועבודה זו של פרסום שמו של הקב"ה בעולם באופן של "הכרת אותי בבריותי", תמהר - במדה כנגד מדה - את קיום היעוד[16] "כי מלאה הארץ דעה גו'", על ידי זה ש"יעמוד מלך מבית דוד... ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה"[17] (של תורה שבכתב ותורה שבעל-פה), בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בשנות ה-70 , כשהרבי יזם את "טנק המצוות", חסידי חב"ד יצאו למרכז מנהטן ושאלו עוברים ושבים: "אתה יהודי?".

השאלה הפשוטה הזו הייתה עבור רבים 'מכת חשמל' רוחנית. יהודים שלא חשבו על זהותם שנים לפתע התעוררו: "אני יהודי? מה זה אומר?". בתוך הרחובות הרועשים, עם השלטים הגדולים והמוזיקה - הטנקים האלה היו השוק החשמלי של העם היהודי.

לפעמים צריך להשתמש בדרכים לא-שגרתיות, באמצעים לא-קונבנציונליים, כדי לעורר את הלב היהודי. וזה עובד. נסו. זה יעבוד גם אצלכם.

משיחת שבת פרשת במדבר ה'תש"ל
- לקוטי שיחות חלק ט"ו, וירא ג
בתרגום ללשון הקודש

15. אבות פ"ד מ"ב.
16. ישעיה יא, ט. רמב"ם סוף הל' מלכים.
17. רמב"ם שם ספי"א.

נקודות מפתח

לתלמיד
עמ' 11

- אברהם מקים פונדק דרכים שבו מציע מזון חינם, ובהמלך הארוחה, הוא מסביר לאורחים על האמונה בה' אחד, והם מודים לה' שמטובו אכלנו. מי שמסרב לכך, נדרש לשלם מחיר גבוה, ובכך "משתכנע" לברך את ה'.
- שואל הרבי: מה הערך בהודיה שנאמר מתוך כפייה?
- ההסבר: לעיתים לחץ חיצוני חושף את הרצון הפנימי והאמיתי של האדם. כשאברהם כפה על אורחיו לברך את ה', הוא שבר את גסות ליבם וגילה בתוכם את האמונה שהייתה חבויה בהם.
- דוגמאות לרעיון:
- חטא המרגלים - העם לא מאמין ביכולת ה' להכניסם לארץ, ומבקש לשוב למצרים, אך כשנשמע גזר דינם להישאר במדבר 40 שנה, הם מתעוררים ורוצים לעלות לארץ. מה שכנע אותם להאמין בחוזק ידו של ה'? אלא העונש טלטל אותם גילה את אמונתם האמיתית בה' ואת רצונם הפנימי לצייית לו.
- הרבי הרש"ב – אמר ליהודי שבא לבקש ממנו ברכה, שהוא לא יכול לסייע לו. כשזה פרץ בבכי נסער קיבלו הרבי בשנית וברכו. מדוע? משום שבתחילה האיש לא היה כלי ראוי לברכה, ולכן הרבי לא יכול לברך אותו. אולם שברון הלב זיכך אותו והוא נעשה ראוי לברכת ה'.
- אחאב מלך ישראל - נענה לדרישות מלך ארם, עד לרגע שבו נדרש לאפשר חילול ספר תורה. או אז הלחץ החיצוני עורר את רצונו הפנימי והוא עמד בתוקף להגן על כבוד התורה.
- המסר אלינו: כאברהם, עלינו לפרסם אלוקות בעולם, וכל מצווה שיהודי עושה תשפיע עליו לקיים את כל המצוות.